

**PROCJENA RATNIH ŠTETA U
HRVATSKOJ NASTALIH DJELOVANJEM
NA PODRUČJU ILI S PODRUČJA BiH**

IZRAVNI I NEIZRAVNI TROŠKOVI ZA RAZDOBLJE 1991.-2015.

SADRŽAJ:

UVOD	3
1. VOJNI IZDACI ZA OBRANU BIH OD SRPSKE AGRESIJE.....	4
1.1. Vojni izdaci za hrvatske vojnike (HVO).....	4
1.2. Vojni izdaci za Bošnjake (ABIH)	4
2. TROŠAK ZBRINJAVANJA IZBJEGLICA IZ BIH	6
3. IZDACI ZA RANJENIKE IZ BOSNE I HERCEGOVINE	9
4. RATNE ŠTETE U HRVATSKOJ KAO POSLJEDICA DJELOVANJA IZ BIH	10
ZAKLJUČAK	14
POPIS TABLICA.....	15
LITERATURA.....	16

UVOD

Ovaj se rad nadovezuje na prethodno izrađeni „Ratne štete u Hrvatskoj“. Naime mnogi se načini koriste kao baza za izračunavanje šteta nastalih zbog agresije na području BiH i s područja BiH a tiču se Hrvatske. U ovom ćemo radu, a što nije bio slučaj u prethodnom radu, još dodatno iskazati dio šteta odnosno ratnih troškova koje nisu nastale u Hrvatskoj, a trebale bi se uključiti jer je Hrvatska pomažući rat u BiH branila i svoj teritorij (poglavito Dalmaciju). Osim toga Hrvatska se brinula za brojne ranjenike iz BiH, te je u zbrinjavala stotine tisuća izbjeglica, bilo Hrvata, bilo Bošnjaka, bilo Srba (iako u manjem broju od ostalih naroda), plaćala troškove primarne zdravstvene zaštite, školovanja itd.

Ovaj je rad podijeljen u 4 dijela: Prvi se dio odnosi na financiranje vojske u BiH, bilo HVO-a, bilo Armije BiH. Drugi dio zbraja ukupne izdatke za izbjeglice, treći ukupne izdatke za ranjenike iz Bosne i Hercegovine. Zadnji dio raspoređuje ratne štete nastale u Hrvatskoj na štete koje je prouzročila Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora. Razlog za to leži u tome što su sektori Sjever, Jug i Zapad (okupirani dijelovi zapadne Slavonije, Moslavine, Banovine, Korduna, Like i zaleđa Dalmacije s Kninom kao središtem) direktno graničili s Bosnom i Hercegovinom, iz koje je dolazilo cijelo naoružanje i većina ljudstva, kao i sva logistika. Štete su raspoređivane na temelju dužine granice koje je Hrvatske imala sa spomenutim zemljama. Sve su štete vezane za BIH raspoređene na 3 naroda, Srbe, Hrvate i Bošnjake.

Prilikom procjene ratnih troškova, precizni podaci nam nažalost nisu bili dostupni tako da je bila nužna upotreba grubih aproksimacija kako bi se došlo do tražene procjene.

Autor – (autori) nije imao dovoljno novca (tzv. resursi) kako bi došao do sasvim preciznih brojki. To je nedvojbeno.

Isto tako je nedvojbeno jasno da autoru nije jasno (ne ide mu u glavu) zašto državni «organi» ne sređuju sve činjenice vezane za obrambeni Domovinski rat, pa i financijske podatke. Što manje jasnih, preglednih i točnih podataka to više muljatora i muljaže.

I tako se od blata neznanja oblikuju zastrašujuće ideološke nakaze.

To je «Hrvatska zbilja».

1. VOJNI IZDACI ZA OBRANU BIH OD SRPSKE AGRESIJE

Metoda procjene troškova će ostati ista kao i u prethodnom radu te ćemo uzeti podatak da je prosječni trošak vojnika u EU otprilike 70.000 USD godišnje¹. U toj su cifri sadržani osobni dohoci i sva oprema. Korisno je za napomenuti kako su troškovi vojnika SAD-a ili Velike Britanije i veći od spomenutog iznosa (prema procjenama taj se trošak kreće između 100 000 i 200 000 USD), međutim taj podatak nije korišten iz razloga što je teško govoriti o usporedivosti opremljenosti vojnika u BIH sa vojnicima spomenutih zemalja, pa je uzet manji iznos kako ne bi došlo do nerealno visoke procjene ratnih troškova.

Kalkulacija ratnih troškova je tako sljedeća. Mjesečni trošak vojnika iznosi, prema gore navedenom izvoru, 70.000 USD u godini dana, odnosno 5.833 USD mjesečno.

1.1. Vojni izdaci za hrvatske vojnike

Prema grubim procjenama ukupan broj hrvatskih vojnika u BIH (u HVO-u) se procjenjuje na 40.000, a njihov boravak na bojištu na otprilike 45 mjeseci, odnosno na razdoblje od ožujka 1992. do kraja 1995.² Aproximirani ukupni broj mjeseci je 40.000 x 45 odnosno 1.8 milijuna. Tako kada se pomnoži ukupan broj ratnih mjeseci i prosječan mjesečni trošak dolazimo do iznosa od 10.499.400.000 USD odnosno otprilike 10.5 milijardi USD.

1.2. Vojni izdaci za Bošnjake

Pristup procjeni ratnih troškova muslimana koje je snosila Hrvatska bio je vrlo sličan kao i pri procjeni ratnih troškova Hrvata. Polazne veličine su tako i u ovom slučaju aproksimirane iz razloga što su stvarni podaci u ovom trenutku nepoznati. Tako se ukupan broj muslimanskih vojnika procjenjuje na 200.000, dok je boravak vojnika na bojištu jednako procijenjen na 45 mjeseci, kao i u slučaju Hrvata. Na osnovu ovih pretpostavki dolazi se do sljedeće procjene: ukupan broj mjeseci na bojištu se tako procjenjuje na 45 x 200.000 odnosno na 9 milijuna. Kada se ukupan broj mjeseci pomnoži s ranije spomenutim mjesečnim troškom od 5.833 USD dolazimo do troška od 52.497.000.000 USD. Treba napomenuti da su Hrvati iz Bosne i Hercegovine u dijaspori (na privremenom radu u inozemstvu) učestvovali u pomoći pri naoružavanju ABIH i HVO-a sa znatno većim udjelom nego Republika Hrvatska.

	Broj vojnika	Broj mjeseci	Broj mjeseci x broj vojnika	Trošak mjesečno	Ukupni trošak
Hrvati	40.000	45	1.800.000	5833	10.499.400.000
Muslimani	200.000	45	9.000.000	4375	39.372.750.000
Ukupno	240.000	-	-	-	49.872.150.000

Tablica 1: Vojni izdaci Hrvatske u Bosni i Hercegovini

¹ Thompson, J.A.: Common Interest, Common Responsibilities, www.rand.org

² Praljak Slobodan

S kojim je udjelom RH sudjelovala u naoružavanju ABiH i HVO-a je jako teško (ali ne i nemoguće) kvantificirati ali se može pretpostaviti iz besplatne pomoći koju je Hrvatska pouzdano pružala tijekom cijelog rata:

- *Naoružavanju ABiH od strane RH (2092 dokumenta sa 3820 pobrojenih vojnih artikala)*
- *Oružju koje je u Hrvatskoj pakirao u ambalažu prehrambenih artikala i utovareno u kamione UNHCR-a*
- *Formiranju postrojbi ABiH na teritoriju Republike Hrvatske kasnije upućivanih u Srednju Bosnu, Bihaćku enklavu i Bosansku posavinu (158 dokumenata)*
- *Obučnim centrima ABiH u Hrvatskoj, neki od njih su bili: Zagreb (Borongaj, Sljeme, Svetošimunska), Jastrebarsko, Zdenčina, Plješevica, Kutina-Žutica, Sisak-Žažina, Rijeka-Klana, Delnice, Đakovo- Zelegaj, Vrgorac- Dragljan.*
- *Obuci pilota Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj*
- *Formiranju logističkih centara ABiH u RH (834 dokumenta)*
- *Pomoći preko Luka u RH (Samo u Luci Ploče je promet Humanitarnom pomoći tijekom rata iznosio 601.133.307 kg)³*

³ Slobodan Praljak, Pomoć republike Hrvatske Muslimansko-Bošnjačkom narodu i Armiji Bosne i Hercegovine tijekom 1991.-1995., Zagreb, 2007.; www.slobodanpraljak.com

2. TROŠAK ZBRINJAVANJA IZBJEGLICA IZ BiH

mjesec	izbjeglice	procjena A (USD)	procjena B (USD)
1991.12	0	0	0
1992.1	872	758.378	849.546
1992.2	1.276	1.109.737	1.243.143
1992.3	16.579	14.418.756	16.152.091
1992.4	193.415	168.213.026	188.434.564
1992.5	274.366	238.616.110	267.301.076
1992.6	299.197	260.211.631	291.492.677
1992.7	363.270	315.935.919	353.915.798
1992.8	362.306	315.097.528	352.976.621
1992.9	364.154	316.704.734	354.777.035
1992.1	367.366	319.498.210	357.906.326
1992.11	370.371	322.111.659	360.833.947
1992.12	402.768	350.287.330	392.396.724
1993.1	401.412	349.108.016	391.075.641
1993.2	399.566	347.502.550	389.277.176
1993.3	386.284	335.951.195	376.337.187
1993.4	269.005	233.953.649	262.078.121
1993.5	271.096	235.772.191	264.115.278
1993.6	272.869	237.314.169	265.842.623
1993.7	277.054	240.953.864	269.919.860
1993.8	279.049	242.688.915	271.863.488
1993.9	276.548	240.513.796	269.426.889
1993.1	278.383	242.109.695	271.214.638
1993.11	281.462	244.787.501	274.214.354
1993.12	281.318	244.662.265	274.074.062
1994.1	281.455	244.781.414	274.207.534
1994.2	284.155	247.129.604	276.838.009
1994.3	281.817	245.096.245	274.560.212
1994.4	272.383	236.891.495	265.369.138
1994.5	267.140	232.331.658	260.261.145
1994.6	266.728	231.973.342	259.859.754
1994.7	266.056	231.388.903	259.205.058
1994.8	183.038	159.188.149	178.324.772
1994.9	184.851	160.764.915	180.091.087
1994.1	184.299	160.284.840	179.553.301
1994.11	187.188	162.797.404	182.367.909
1994.12	187.670	163.216.599	182.837.498
1995.1	187.784	163.315.745	182.948.562
1995.2	188.230	163.703.631	183.383.078
1995.3	188.230	163.703.631	183.383.078
1995.4	189.531	164.835.111	184.650.577
1995.5	188.672	164.088.038	183.813.696
1995.6	188.606	164.030.638	183.749.396
1995.7	188.217	163.692.325	183.370.412
1995.8	187.038	162.666.949	182.221.772
1995.9	208.646	181.459.426	203.273.366
1995.1	208.663	181.474.211	203.289.928
1995.11	214.746	186.764.596	209.216.291
1995.12	210.432	183.012.710	205.013.376

1996.1	206.117	179.259.955	200.809.487
1996.2	201.803	175.508.069	196.606.573
1996.3	197.488	171.755.314	192.402.684
1996.4	193.174	168.003.428	188.199.770
1996.5	188.859	164.250.672	183.995.881
1996.6	184.545	160.498.787	179.792.966
1996.7	175.901	152.981.100	171.371.549
1996.8	167.257	145.463.413	162.950.132
1996.9	158.613	137.945.726	154.528.715
1996.1	149.969	130.428.039	146.107.298
1996.11	141.326	122.911.222	137.686.856
1996.12	132.682	115.393.535	129.265.439
1997.1	124.038	107.875.849	120.844.022
1997.2	115.394	100.358.162	112.422.605
1997.3	106.750	92.840.475	104.001.188
1997.4	101.415	88.200.626	98.803.564
1997.5	96.081	83.561.646	93.606.914
1997.6	90.746	78.921.796	88.409.291
1997.7	85.412	74.282.816	83.212.641
1997.8	80.077	69.642.967	78.015.017
1997.9	74.742	65.003.117	72.817.394
1997.1	69.408	60.364.138	67.620.744
1997.11	64.073	55.724.288	62.423.120
1997.12	58.738	51.084.439	57.225.497
1998.1	53.404	46.445.459	52.028.847
1998.2	48.069	41.805.609	46.831.223
1998.3	42.735	37.166.630	41.634.574
1998.4	37.400	32.526.780	36.436.950
1998.5	32.065	27.886.931	31.239.326
1998.6	26.731	23.247.951	26.042.677
1998.7	21.396	18.608.101	20.845.053
1998.8	16.062	13.969.121	15.648.404
1998.9	10.727	9.329.272	10.450.780
1998.1	5.392	4.689.422	5.253.156
1998.11	58	50.443	56.507
1998.12	0	0	0
ukupno		13.344.857.698	14.949.094.644

Tablica 2⁴: Trošak prognanih i izbjeglih

Izvor: Narodne novine 7.srpnja 1998., br.92, str.2120, Ured za prognanike i izbjeglice Vlade RH, Zagreb 1998., www.emz-berlin.de

Iz tablice se može vidjeti kretanje broja izbjeglica iz BIH, a koje su boravile u RH od 12/1991 do kraja 1998. u radu „Ratne štete u Hrvatskoj“ trošak ukupnog zbrinjavanja izbjeglica procijenjen je na 13.344.857.698 DEM uz pretpostavku troška od 1250 DEM⁵ (869,7USD) mjesečno po izbjeglici. Naime to odgovara trošku kojeg je snosila Njemačka prilikom

⁴ Podaci o broju prognanika i izbjeglica po mjesecima za period os siječnja 1992. do studenog 1995. su iz Ureda za prognanike i izbjeglice Vlade RH, Zagreb 1998. Ostali podaci bez zvjezdica su iz Narodnih novina od 7. srpnja 1998., br. 92, str. 2120. Podaci sa zvjezdicama su dobiveni linearnom procjenom dinamike (gdje su se između 2 poznata perioda prema pretpostavci broj izbjeglih i prognanih povećavali odnosno smanjivali za iste iznose iz mjeseca u mjesec).

⁵ Cf. Ausländerbeauftragte des Senats von Berlin 2000

zbrinjavanja izbjeglica iz Hrvatske i BiH (pri čemu je uzeta niža procjena, dok je viša procjena iznosila 1400 DEM⁶ (974,25 USD))

Nadalje, kako bismo raščlanili ukupan trošak na hrvatske i bošnjačke izbjeglice iz dostupne baze podataka⁷ od ukupnog broja od 235.862 izbjeglice uspjeli smo dobiti podatke za ukupno 63.833 izbjeglice za koje se bili dostupni podaci o prijavi i odjavi sa smještajnog kapaciteta u Hrvatskoj. Na taj način došli smo do podatka da je prosječno trajanje boravka izbjeglice iznosio 767 dana. Uz taj podatak korišten je podatak Predsjednika Mešihata islamske zajednice u Hrvatskoj Šefka Omerbašića da je kroz Hrvatsku prošlo oko 300.000 bošnjačkih izbjeglica⁸. Na taj način dolazimo do brojke od 230.308.920 dana koliko su bošnjačke izbjeglice provele u Hrvatskoj, što prema trošku od 766 USD mjesečno daje trošak od 6.586.470.990 USD.

Kako je ukupni trošak izračunat zajednički, ostatak se odnosi na hrvatske izbjeglice te iznosi 13.164.602.656 USD - 6.586.470.990 USD = 6.578.131.666 USD.

izbjeglice iz Bosne	ukupni izdaci (po njemačkim cijenama) u USD	ukupni izdaci (po domaćim cijenama) u USD
Hrvati	6.578.131.666	476,000,000
Bošnjaci	6.586.470.990	478,000,000
ukupno	13.164.602.656	954,000,000

Tablica 3: Trošak izbjeglica iz Bosne i Hercegovine

Prethodno dobiveni podatak je dobiven po svjetskim (u ovom slučaju njemačkim) cijenama. Kako bi analiza bila potpunija, napraviti ćemo i procjenu troškova po domaćim cijenama.

U prethodnom je radu („Ratne štete u Hrvatskoj“) dobiven iznos troškova od 27,612,050,309.90 USD za prognanike i izbjeglice zajedno (po mjesečnom trošku po izbjeglici od 1250 DEM). Ako usporedimo vrijednosti iz prethodne tablice, dobit ćemo da je udio izdataka za bošnjačke izbjeglice iznosio $6,586,470,990/27,612,050,309.90 = 23.9\%$, a za hrvatske izbjeglice iz BiH $6,578,131,666/27,612,050,309.90 = 23.8\%$ od ukupnih izdataka. Znajući da su nas prognanici i izbjeglice koštali oko 2 milijarde dolara⁹, hrvatske su nas izbjeglice stajale 476 milijuna, a bošnjačke 478 milijuna dolara.

Razlika između svjetskih i hrvatskih cijena je da se u hrvatskoj koristio krivi sistem za izračun, tj nitko nije uzimao u obzir štetu koja je nastala na objektima u kojim su boravile izbjeglice ili propuštenu zaradu zbog nemogućnosti rentiranja istih poslije rata. Npr. ako sobe u nekim od tih hotela danas koštaju 200\$ i postoji profitna marža od 10% onda je trošak te sobe zapravo \$180 po danu, u Hrvatskim izračunim se koristio samo dio koji otpada na hranu. Takvih objekata koji su se koristili za smještaj, a govorimo uglavnom o hotelima i odmaralištima je Hrvatskoj bilo minimalno 362.

⁶ Cf. Kl. Anfrage Nr 1054, Ismail Kosan, 4. rujna 1996.

⁷ Podaci Ureda za prognanike i izbjeglice

⁸ Šefko Omerbašić, transkript razgovora iz listopada 2005., somerbasic, str.5, MORH

⁹ Prema podacima Fonda Kralj Zvonimir, za izbjeglice je isplaćeno oko 1.13 milijardi dolara, ali kada se u obzir uzmu i druge uplate preko drugih fondova, dođe se do oko 2 milijarde dolara.

3. IZDACI ZA RANJENIKE IZ BOSNE I HERCEGOVINE

U ranijem radu „Ratne štete u Hrvatskoj“ procijenjeni su ukupni troškovi ranjenih za vrijeme Domovinskog rata. Na osnovu izvještaja HZZO-a¹⁰ ukupan broj ranjenih iznosi 48.677.

Također je dana i distribucija dužine boravka u bolnici tako da je ukupan broj dana koje su ranjenici proveli u bolnici procijenjen na 446.058, a ukupan trošak na 212.389.112 USD.

trajanje boravka	sredina razreda (u danima)	broj ranjenika (za 90,2% istraženih)	struktura (%)	broj ranjenika (za analizirane)	ranjenici izostavljeni iz analize	svi ranjenici	ukupni broj dana
ambulantno	1	18	0.07	20	18.157	18.177	18.177
Više od 2 mj.	90 ¹¹	969	3.51	1.072	0	1.072	96.524
1-2 mjeseca	45	1.232	4.48	1.367	0	1.367	61.507
1 mjesec	30	2.264	8.23	2.510	0	2.510	75.311
15-21 dan	18	2.984	10.84	3.309	0	3.309	59.558
8-14 dana	11	5.930	21.54	6.574	0	6.574	72.310
1-7 dana	4	14.135	51.34	15.668	0	15.668	62.671
ukupno	-	27.532	100.00	30.520	18.157	48.677	446.058

Tablica 4: Ukupan broj bolničkih dana utrošen za liječenje ranjenih

Izvor: Izračun prema podacima: Prof.dr.sc. Andrija Hebrang: Analiza učinkovitosti ratnog zdravstva (preliminarno izvješće), Zagreb, listopad 2003.

Prema dostupnim podacima, broj ranjenika iz BiH je procijenjen na 10.979, od čega 8.943 Muslimana, 1991 Hrvat i 45 Srba.

U domaćim cijenama trošak dana u bolnici u Hrvatskoj je u 2003. godini iznosio 570.58 kuna¹², tj. 92.18 USD. Ako pomnožimo ukupne dane provedene u bolnici tim brojem, dobit ćemo da je trošak njege Bošnjaka iz BiH bio 7.553.505,74 USD, Hrvata 1.681.639,74 USD, a Srba 37.978,16 USD.

Problem kod ovakvog izračuna „u hrvatskim cijenama“ se javlja u tome što je trošak liječenja ranjenika puno veći zato jer osim troška kreveta po danu postoji još trošak operacije, skrbi za ranjenike u vremenu nakon otpuštanja iz bolnice, ovisno o težini ozljeda, skrbi za obitelj invalida domovinskog rata. S obzirom na dobivenu cijenu po danu u hrvatske cijene vjerojatno nisu na pravi način uvršteni ni troškovi trošenja opreme, trošak plaća ljeknika i osoblja ili održavanje i amortizacija zgrada. U ekonomskoj analizi troškova rata u Iraku, koja se razlikuje od analize prof. Hebranga jer je klasifikacija ozljeda rađena prema ekonomskim kriterijima a ne medicinskim, trošak 14.120 Američkih ranjenika iznosi 18.200.000.000 USD¹³. Trošak ranjenika prema ovoj analizi iznosi 3.400.000 USD, 880.000 USD, 260.000 USD ili 60.000 USD, ovisno o tome dali se radi o teškoj ozljedi glave, amputaciji, ozljedi zbog koje se vojnik ne može ili može vratiti na dužnost. Ako bi ovu skupinu ranjenih Američkih vojnika uzeli kao reprezentativni primjerak prosječni trošak po ranjenom vojniku bi bio 1.288.951 USD. Ako ukupan broj ranjenika iz Hrvatske umanjimo za ranjenike iz BiH (48.677 – 10.979), dobijemo da je 37.698 ranjenih ljudi iz Hrvatske, Hrvatsku koštalo i još

¹⁰ Prof.dr.sc. Andrija Hebrang: Analiza učinkovitosti ratnog zdravstva (preliminarno izvješće), Zagreb, listopad 2003., str. 68

¹¹ Procjena autora (uzeta je prosječna duljina boravka od 3 mjeseca)

¹² HZZO, Izvješće o financijskom poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u razdoblju I.-XII.2003. godine

¹³ S. Wallsten, K. Kosec, The Economic Costs of the War in Irak, Joint Center, September 2005

uvijek košta 48.590.874.798 USD. Prema dostupnim podacima 1082 od ljudi koji su tada liječeni kao državljani BIH danas imaju hrvatsko državljanstvo, njih možemo tretirati isto kao i ostale ranjenike, tj ukupan trošak liječenja ovih ljudi je 1.394.644.982. USD. Za ostale ranjenike iz BIH ćemo pretpostaviti da su se vratili u BIH i njihove ozljede računati kao da spadaju u četvrtu kategoriju i da su se vratili na dužnost (iako ni to zapravo nije točno jer su neke od operacija bile skuplje). Tako da je trošak liječenja njih 9897, ispada 593.820.000 USD. Ukupan trošak liječenja Ranjenih iz BIH iznosi 1.988.464.982 USD.

	Broj ranjenika	Trošak zbrinjavanja ranjenika(američke cijene) u USD	Trošak zbrinjavanja ranjenika (domaće cijene) u USD
Muslimani	8.943	1.619.714.212	7.553.505
Hrvati	1.991	360.600.581	1.681.639
Srbi	45	8.150.189	37.978
Ukupno	10.979	1.988.464.982	9.273.123

Tablica 5: Trošak ranjenika iz BIH

4. RATNE ŠTETE U HRVATSKOJ KAO POSLJEDICA DJELOVANJA IZ BIH

Ukupna je ratna šteta počinjena na prostoru Hrvatske počinjena iz 3 pravca: Crne Gore, Bosne i Hercegovine (iz tzv. Republike Srpske) i Srbije. Ukupna je ratna šteta počinjena za vrijeme rata u Hrvatskoj detaljno obrađena u radu „Ratne štete u Hrvatskoj“. Međutim, dobivene je podatke potrebno umanjiti za troškove koji su ovdje posebno raščlanjeni, a sadržani su u prethodnoj analizi. To su troškovi ranjenika i troškovi izbjeglica.

Sljedeća je tablica preuzeta iz već citiranoga rada:

kategorija štete	vremenski period		ukupno
	1991.-2004.	2005.-2015.	
1.1.1. poginuli i nestali	3.595.500.000	0	3.595.500.000
1.1.2. ranjeni i invalidi	23.217.108.994	0	23.217.108.994
1.1.3. prognani i izbjegli	2.000.000.000	0	2.000.000.000
1.1.4. emigranti	46.325.508	0	46.325.508
1.1.5. PTSP	342.500.000	228.250.000	570.750.000
1.1. Ukupni ljudski gubici	29.201.434.500	228.250.000	29.429.684.500
1.2.1. industrija	1.156.400.000	0	1.156.400.000
1.2.2. poljoprivreda, šumarstvo i srodne industrije	1.410.000.000	0	1.410.000.000
1.2.3. infrastruktura i telekomunikacije	2.355.080.000	0	2.355.080.000
1.2.4. stambeni fond	3.800.000.000	0	3.800.000.000
1.2.5. neobnovljiva prirodna bogatstva	531.200.000	0	531.200.000
1.2.6. imovina hrvatskih poduzeća izvan hrvatskih granica	1.143.800.000	0	1.143.800.000
1.2.7. upad u monetarni sistem	357.000.000	0	357.000.000
1.2.8. povijesno-kulturna baština i imovina zdravstva	4.800.000.000	0	4.800.000.000
1.2. Ukupni imovinski gubici	15.553.480.000	0	15.553.480.000
1.3. Ukupni ratni izdaci	10.142.000.000	0	10.142.000.000
1.4.1. razminiranje	1.625.717.778	735.011.270	2.360.729.048
1.4.2. žrtve mina	116.272.360	58.495.520	174.767.880
1.4. Ukupni gubici od mina	1.741.990.138	793.506.790	2.535.496.928
1. IZRAVNE RATNE ŠTETE	56.638.904.638	1.021.756.790	57.660.661.428
2. NEIZRAVNE RATNE ŠTETE	85.751.000.000	109.058.000.000	194.809.000.000
UKUPNE ŠTETE	142.389.904.630	110.079.756.790	252.469.661.420

Tablica 6: Štete izražene u hrvatskim cijenama (u američkim dolarima)

kategorija štete	vremenski period		ukupno
	1991.-2004.	2005.-2015.	
1.1.1. poginuli i nestali	3.595.500.000	0	3.595.500.000
1.1.2. ranjeni i invalidi	31.171.429.100	0	31.171.429.100
1.1.3. prognani i izbjegli	27.612.050.310	0	27.612.050.310
1.1.4. emigranti	1.089.335.454	0	1.089.335.454
1.1.5. PTSP	342.500.000	228.250.000	570.750.000
1.1. Ukupni ljudski gubici	63.810.814.860	228.250.000	64.039.064.860
1.2.1. industrija	1.156.400.000	0	1.156.400.000
1.2.2. poljoprivreda, šumarstvo i srodne industrije	1.410.000.000	0	1.410.000.000
1.2.3. infrastruktura i telekomunikacije	2.355.080.000	0	2.355.080.000
1.2.4. stambeni fond	15.116.669.500	0	15.116.669.500
1.2.5. neobnovljiva prirodna bogatstva	531.200.000	0	531.200.000
1.2.6. imovina hrvatskih poduzeća izvan hrvatskih granica	1.143.800.000	0	1.143.800.000
1.2.7. upad u monetarni sistem	357.000.000	0	357.000.000
1.2.8. povijesno-kulturna baština i imovina zdravstva	4.800.000.000	0	4.800.000.000
1.2. Ukupni imovinski gubici	26.870.149.500	0	26.870.149.500
1.3. Ukupni ratni izdaci	19.178.082.191 okvirna vrijednost	0	19.178.082.191
1.4.1. razminiranje	2.493.470.000	1.127.335.000	3.620.805.000
1.4.2. žrtve mina	146.920.000	73.940.000	220.860.000
1.4. Ukupni gubici od mina	2.640.390.000	1.201.275.000	3.841.665.000
1. IZRAVNE RATNE ŠTETE	112.499.436.550	1.429.525.000	113.928.961.550
2. NEIZRAVNE RATNE ŠTETE	85.751.000.000	109.058.000.000	194.809.000.000
UKUPNE ŠTETE	198.250.436.550	110.487.525.000	308.737.961.550

Tablica 7: Štete izražene u svjetskim cijenama (u američkim dolarima)

Prvi korak u dobivanju ispravnih podataka koji se ne preklapaju je oduzimanje vrijednosti koju se pojavljuju u prva tri poglavlja ovoga rada, a uključeni su u obračun ratnih šteta u Hrvatskoj. Vrijednosti koje se preklapaju su navedene u sljedećoj tablici:

stavka koju treba korigirati	po svjetskim cijenama u USD	po hrvatskim cijenama u USD
1.1.2. ranjeni i invalidi	1.988.464.982	9.273.124
1.1.3. prognani i izbjegli	13.164.602.656	954.000.000
ukupno	15.153.067.638	963.273.124

Tablica 8: Stavke koji treba odbiti od hrvatskih ratnih šteta zbog izbjegavanja dvostrukog obračuna

Nakon što oduzmemo dvostruke obračune, ukupne ratne štete u Hrvatskoj bez preklapanja s bosanskohercegovačkim iznose:

točka	Hrvatske ratne štete	Izdaci za ranjenike i izbjeglice iz BiH	Štete bez izdataka za ranjenike i izbjeglice iz BiH
po hrvatskim cijenama u USD	252.469.661.420	963.273.124	251.506.388.296
po svjetskim cijenama u USD	308.737.961.550	15.153.067.638	293.584.893.912

Tablica 9: Neto neraspodijeljene ratne štete u Hrvatskoj

Ovako dobivene ratne štete se treba raspodijeliti na zemlje iz kojih je dolazila agresija na Hrvatsku, u vidu ljudi, opreme i logistike. Kao ključ za raspodjelu šteta uzeta je granica Hrvatske sa susjednim zemljama koje su vršile agresiju ili su omogućavale da se agresija vrši. Opravdanje za to leži u činjenici da je najveći dio tzv. SAO Krajine činio sektor jug, sjever i zapad, koji su graničili s BiH. Kako je ekonomska i vojna moć toga dijela bila beznačajna sama po sebi, taj je dio okupiranoga teritorija bio ovisan o BiH i Srbiji, a jedini je kontakt išao preko BiH, i to, naravno, preko srpskoga entiteta. Nisu neznatna niti direktna razaranja iz tzv. Republike Srpske, odakle su vršeni žestoki napadi na slavonsku Posavinu, kao i na dubrovačko područje. Iz svih tih razloga, najveći je dio ratnih šteta povezan s BiH (čiji je dio današnja tvorevina Srpska). Nešto manje je vezano direktno uz Srbiju, a vrlo mali, iako ne zanemarivi dio, odnosi se na Crnu Goru.

Pri uzimanju ovih aproksimacija svjesni smo da je preciznost analize znatno narušena, ali iz prijave navedenih obrazloženja nudimo ovo rješenje kao opravdano i ilustrativno.

Raspodjela prethodno izračunate štete dana je u sljedećoj tablici:

država	granica u kilometrima	ratne štete po domaćim cijenama	Ratne štete po svjetskim cijenama
Crna Gora	25	5.248.463.863	6.126.562.895
BiH	932	195.662.732.798	228.398.264.305
Srbija	241	50.595.191.636	59.060.066.305
Ukupno	1198	251.506.388.296	293.584.893.912

Tablica 10: Raspodjela neto ratnih šteta na države iz kojih je agresija došla.

U tablici se podebljani dio odnosi na štete koje su posredno ili neposredno došle iz Bosne i Hercegovine.

ZAKLJUČAK

Svi su se dosadašnji izračuni razvrstavali po nacionalnostima. U sljedećim su tablicama sabrani svi troškovi raščlanjeni po nacionalnostima:

Obračun po domaćim cijenama u USD	Srbi	Muslimani	Hrvati	Ukupno
1.direktna vojna pomoć	0	39.372.750.000	10.499.400.000	49.872.150.000*
2.skrb za izbjeglice	0	478.000.000	476.000.000	954.000.000
3.skrb za ranjenike	37.978	7.553.505	1.681.639	9.273.123
4.neposredna i posredna ratna djelovanja iz BiH na Hrvatsku	195.662.732.798	0	0	195.662.732.798
Ukupno	195.662.770.776	39.858.303.505	10.977.081.639	196.626.005.920

Tablica 11: Obračun ratnih šteta porijeklom iz BiH (na teritoriju ili s teritorija BiH, te skrb za građane BiH) po domaćim cijenama u američkim dolarima iz 2006.

Obračun po svjetskim cijenama u USD	Srbi	Muslimani	Hrvati	Ukupno
1.direktna vojna pomoć	0	39.372.750.000	10.499.400.000	49.872.150.000*
2.skrb za izbjeglice	0	6.586.470.990	6.578.131.666	13.164.602.656
3.skrb za ranjenike	196.330	39.017.330	8.686.515	47.900.175
4.neposredna i posredna ratna djelovanja iz BiH na Hrvatsku	229.907.952.822	0	0	229.907.952.822
Ukupno	229.908.149.152	45.998.238.320	17.086.218.181	243.120.455.653

* Udio Hrvatske u trošku direktne vojne pomoći je jako teško (ali ne i nemoguće) izračunati, zato ga nećemo uvrstiti u ovu kalkulaciju

Tablica 12: Obračun ratnih šteta porijeklom iz BiH (na teritoriju ili s teritorija BiH, te skrb za građane BiH) po svjetskim cijenama u američkim dolarima iz 2006.

Logika ovog obračuna je ova:

1. Hrvatska je snosila znatan teret obrane Muslimana i Hrvata u BiH, a posredno branivši i vlastiti teritorij.
2. Hrvatska je snosila znatan dio troškova skrbi za ranjenike i izbjeglice iz BiH
3. Potpomažući i snabdijevajući pobunjene Srbe u Hrvatskoj, srpske su snage iz Bosne izvršile agresiju na Hrvatsku. Bez njihove potpore agresija ne bi uspjela i ne bi se održala 4 godine (pritom se misli na sektore Sjever, Jug i Zapad).

Svrha analize je pokazati kako je BiH uzrokovala znatne troškove Hrvatskoj (približno 196 milijardi USD po našim, odnosno preko 243 milijarde USD po svjetskim cijenama). Na ove cifre bi još trebalo dodati i neodređeni dio od skoro 50 milijardi (računano prema svjetskim standardima) za direktnu vojnu pomoć Hrvatske Bosni i Hercegovini.

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1: Vojni izdaci Hrvatske u Bosni i Hercegovini</i>	4
<i>Tablica 2: Trošak prognanih i izbjeglih</i>	7
<i>Tablica 3: Trošak izbjeglica iz Bosne i Hercegovine</i>	8
<i>Tablica 4: Ukupan broj bolničkih dana utrošen za liječenje ranjenih</i>	9
<i>Tablica 5: Trošak ranjenika iz BiH</i>	10
<i>Tablica 6: Štete izražene u hrvatskim cijenama (u američkim dolarima)</i>	11
<i>Tablica 7: Štete izražene u svjetskim cijenama (u američkim dolarima)</i>	12
<i>Tablica 8: Stavke koji treba odbiti oed hrvatskih ratnih šteta zbog izbjegavanja dvostrukog obračuna</i>	12
<i>Tablica 9: Neto neraspodijeljene ratne štete u Hrvatskoj</i>	13
<i>Tablica 10: Raspodjela neto ratnih šteta na države iz kojih je agresija došla</i>	13
<i>Tablica 11: Obračun ratnih šteta porijeklom iz BiH (na teritoriju ili s teritorija BiH, te skrb za građane BiH) po domaćim cijenama u američkim dolarima iz 2006.</i>	14
<i>Tablica 12: Obračun ratnih šteta porijeklom iz BiH (na teritoriju ili s teritorija BiH, te skrb za građane BiH) po svjetskim cijenama u američkim dolarima iz 2006.</i>	14

LITERATURA

1. Božičević, J.: *Ratna razaranja i štete u prometu i vezama Hrvatske*, HAZU, Zagreb, 1992.
2. Cf. *Ausländerbeauftragte des Senats von Berlin 2000*
3. Dreyfus, M. K., Viscusi, W. K.: *Rates of time preference and Consumer Valuations of Automobile Safety and Fuel Efficiency*, 1995.
4. Družić, I. et al. : *Hrvatski gospodarski razvoj*, Zagreb, 2003.
5. Družić, I., Sirotković, J. : *Uvod u hrvatsko gospodarstvo*, Zagreb, 2002.
6. Hebrang, A.: *Analiza učinkovitosti ratnog zdravstva (preliminarno izvješće)*, Zagreb, 2003.
7. HZZO: *Izvješće o financijskom poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u razdoblju I.-XII. 2003. godine*, Zagreb, 2004.
8. *Implementation Completion Report, BiH, Emergency Landmines Clearance Project (Credit 29050-BA)*
9. Javorović, B.: *Velikosrpska najezda i obrana Hrvatske*, DEFIMI, Zagreb, 1995.
10. Kosan, I.: *Cf. Kl. Anfrage Nr 1054*, 1996.
11. Kovačević, J. et al.: *Ratne štete i reparacije*, Zagreb, 1993.
12. *Landmine Monitor: LM Report 2003 Croatia*, 2003.
13. *Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša: Pregled oštećenih stanova po općinama*, 1992.
14. *Narodne novine: Narodne novine br. 92, 7.7.1998*
15. Pavković, M.: *Hrvatske ratne štete*, DEFIMI, Zagreb, 1997.
16. *The Economist special report, Copenhagen Consensus*, 2004.
17. Thompson, J.A.: *Common Interest, Common Responsibilities*
18. Žunec, O.: *Rat u Hrvatskoj 1991.-1995. 1. dio*.
19. S. Wallsten, K. Kosec, *The Economic Costs of the War in Irak*, Joint Center, September 2005.
20. Slobodan Praljak, *Pomoć republike Hrvatske Muslimansko-Bošnjačkom narodu i Armiji Bosne i Hercegovine tijekom 1991.-1995.*, Zagreb, 2007.
21. www.slobodanpraljak.com